جستارهایی در فلسفه و کلام
Essays in Philosophy and Kalam

سال ۵۵ - شماره ۲ - شماره پیاپی ۱۱۱ - پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۱۵۲ - ۱۳۱
HomePage: https://jphilosophy.um.ac.ir/

شاپا چاپی ۹۱۱۲-۲۰۰۸
شاپا الکترونیکی ۴۱۷۱-۲۵۳۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۰۹ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۳/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۳۰
نوع مقاله :پژوهشی
DOI: https://doi.org/10.22067/epk.2023.82351.1246

هستی شناسی وجود در سنّت پیشاصدرائی

سید علی طاهری خرم آبادی
استادیار گروه فلسفه علم دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران
ataheri@sharif.edu

چکیده

فیلسوفان و متکلمان پیش از صدرالمتألهین در باره جایگاه هستی شناختی وجود دیدگاه های متنوعی داشتند. توجه به آرای آنان برای فهم اصالت وجود صدرائی بسیار مهم است. از سوی دیگر فیلسوفان و متکلمان در مواضع مختلفی به این مسئله پرداخته اند و در برخی موارد نوعی ناسازگاری ظاهری نیز به نظر می رسد. در آثار معاصر در باره این دیدگاه های متنوع بررسی مستوفایی یافت نمی شود. این مقاله در پی آن است که بر این مسئله پرتوی بیافکند. فیلسوفان مشائی وجود را موجود می دانستند و به احتمال زیاد آن را عرض قلمداد می کردند. شیخ اشراق و طرفدارانش بر این عقیده انتقاد کردند و وجود را معقول ثانی و غیر موجود دانستند. بسیاری فیلسوفان و متکلمان بعدی نیز در این مسئله دیدگاه سهروردی را ترجیح دادند. برخی متکلمان، در عین انکار عرض بودن وجود، آن را موجود در خارج اما هم مصداق با ماهیت دانستند. به عقیده آنها دیدگاهشان در برابر انتقادات سهروردی مصون است. بنا به این دیدگاه برای اینکه وجود، موجود باشد لازم نیست عرض در ماهیت باشد. مشکل دیگر مرتبط با این مسئله این بود که فیلسوفان معتقد بودند مفهوم عامّ وجود دارای افراد خارجی است و آنها را وجود های خاص می نامیدند. این دیدگاه با معقول ثانی بودن وجود ناسازگاری دارد و محقق لاهیجی در صدد رفع تعارض برآمده است. بنا به راه حلّ لاهیجی وجود، خارجی است اما موجود در خارج نیست. این راه حل خالی از اشکال نیست.

کلیدواژه‌ها: وجود؛ موجود؛ ماهیت؛ وجود مطلق؛ وجود خاص